

ВЛИЯНИЕ НА СЕБЕОЦЕНКАТА ЗА ЛИЧНА ЕФЕКТИВНОСТ ВЪРХУ ЛИДЕРСКИ СТИЛОВЕ НА КОМАНДИРИ ОТ БЪЛГАРСКАТА АРМИЯ

Светлана Райчева

Subjective assessment for self effectiveness is a factor, which exercises significant influence on leadership styles used in commander activity from direct officers. Two questionnaires are applied: a modified version of "the Managerial Grid" with two subscales for defining the orientation of leadership style - towards task and relationships, in real and ideal (desirable) version; situational questionnaire for the evaluation, four leadership styles; and a test for self-efficacy. Descriptive and correlation analysis are applied to the obtained data. The results confirm that the type of subjective assessment for self effectiveness is directly related to the way each commander exerts leadership role. A conclusion is made that the factor "subjective assessment for self-effectiveness" can be used as a predictor and determination of leadership behavior in military environment.

Конструктът „лична ефективност“ е въведен и представен в социално - когнитивната теория на Бандура (Bandura, 1977, 1997), която го разглежда като „единичен фактор“ за поведенчески изяви или индивидуални особености на дадена личност. Авторът на тази теория, дефинира понятието като „лична преценка за начина на организиране и изпълнение на последователността от действия, необходими за достигане на определен вид работно изпълнение“. (Маринова, Л.,1999, стр.59)

Сарвоне (Сарвоне, Д., 2000) идентифицира четири процеса, които се влияят в значителна степен от самооценката за лична ефективност. На първо място, това е вземането на решение, като се посочва, че според оценката си за лична ефективност, личността избира посоките на действие и ситуацияите, в които да се реализира.

Вторият процес, който се намира под влияние на тази оценка, е мотивацията и усилията. Това влияние се изразява в решенията на

хората, колко дълго и какви усилия да влагат при наличие на препятствия, съпътстващи дейността, в която са въввлечени.

Третият вид влияние е върху емоционалната възбуда. Хора, с високо чувство за лична ефективност, в условия на заплашващи задачи, преживяват по-слаба тревожност.

Четвъртото въздействие е върху качеството на когнитивното изпълнение. Ниското чувство за лична ефективност води до съответно ниско изпълнение в когнитивно комплексни дейности, които изискават формулиране на подробна стратегия.

Същият автор разширява влиянието на личната ефективност и върху постиженията, адаптацията, физическото и душевното здраве. (Сарвоне, Д., 2000)

Следователно, самооценката за лична ефективност оказва влияние върху широк набор от поведенчески, когнитивни и емоционални процеси, които на свой ред са решаващи за успеха и благополучието на личността. (Драгова, С., 2004)

Към този широк спектър на влияние може да бъде включено и успешното лидерско поведение и в частност на лидерските стилове, използвани във военната организация. За целта, необходимо е да бъдат посочени част от отличителните характеристики на военното лидерство, които го отличават от лидерството в цивилните организации.

Военният лидер се изявява като такъв в среда със строго изразена специфичност на условията, по-характерните от които са свързани с йерархична организационна структура, субординация на взаимоотношенията, команден път на поставяне на целите и задачите за изпълнение, екстреман характер на дейностите и др.

Едно от широко използваните във военната литература определения за военно лидерство е, че това е *процес на повлияване на другите (подчинените) за изпълнение на поставена задача, чрез определяне от страна на лидера на конкретна цел, посока и осигуряване на необходимата мотивация.* (Military leadership, Field Manual, No 22-100, 1990)

На основание на тази дефиниция военното лидерство се разглежда като процес, който се състои от няколко страни, намиращи се в постоянно взаимодействие. Това са лидерът, представен от използвания от него лидерски стил, подчинените, комуникацията между тях и ситуацията, в която протича процесът. От начина на взаимодействие и адаптиране един към друг на тези елементи се определя ефективното изпълнение на задачите, респективно като ефективен се определя и самият лидерски процес.

Във военната организация, всеки военнослужещ, който има на пряко подчинение кадрови войници, заема командирска длъжност. Командването – като функция – е нормативно регламентирано. То се отнася към официално делегирана власт на даден индивид, заемащ определена длъжност в системата на командването. От всеки военнослужещ на такава длъжност се очаква да се реализира като добър